

## Utbildningsinspektion i Hagsätraskolan, förskoleklass och årskurs 1–9, och i Ormkärsskolan, förskoleklass och årskurs 1–5

### Innehåll

|                                      |   |
|--------------------------------------|---|
| Inledning .....                      | 1 |
| Underlag .....                       | 1 |
| Beskrivning av skolorna .....        | 2 |
| Sammanfattande bedömning.....        | 2 |
| Bedömning av resultaten.....         | 3 |
| Bedömning av genomförandet.....      | 5 |
| Bedömning av förutsättningarna ..... | 8 |

### Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Hagsätraskolan och Ormkärsskolan den 30 augusti–1 september 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/ Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

### Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och respektive skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolorna som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I skolorna intervjuades rektorn, biträdande rektor, lärare, elevvårdspersonal, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen. Rektor har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

## Beskrivning av skolorna

| Hagsåtraskolan | Antal barn/elever |
|----------------|-------------------|
| Förskoleklass  | 46                |
| Grundskola     | 549               |

  

| Ormkärsskolan | Antal barn/elever |
|---------------|-------------------|
| Förskoleklass | 22                |
| Grundskola    | 107               |

Uppgifterna är skolornas egna från augusti 2006.

På Hagsåtraskolan finns förskoleklass och årskurs 1–9. På Ormkärsskolan finns förskoleklass och årskurs 1–5. Från årskurs 7 har eleverna på Hagsåtraskolan möjlighet att välja mellan olika ”profiler”, t.ex. fotboll och matematik/No. Andelen elever med utländsk bakgrund är cirka 60 procent.

Skolorna är belägna i Vantörs stadsdel i södra Stockholm.

Denna rapport omfattar inspektion av förskoleklass, sär- och grundskola. Kommunens ansvarstagande för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen behandlas i den övergripande kommunrapporten.

## Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Hagsåtra- och Ormkärsskolorna av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

I många avseenden erbjuder skolorna en utbildning av god kvalitet. Skolorna är mycket engagerade i att utveckla undervisningen efter de nationella riktlinjerna och nå en bättre måluppfyllelse. Eleverna erbjuds stöd på ett förtjänstfullt sätt och systemet för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd fungerar mycket väl. Bakom detta goda arbete står en väl fungerande ledning som tar ett bra ansvar för verksamheten. Bägge skolorna bör framförallt arbeta vidare med att få eleverna att bättre respektera varandra och ta ett större personligt ansvar för sina studier, öka elevinflytandet samt förbättra elevernas kännedom om målen för utbildningen.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör ingen systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 §, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).
- Hagsåtraskolans lokala betygskriterier är i vissa delar inte förenliga med de nationella kriterierna (7 kap. 8 § grundskoleförordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolorna inom följande områden:

- Skolorna bör öka elevernas kännedom om målen för utbildningen.
- Skolornas arbete med normer och värden bör utvecklas ytterligare så att elevernas språkbruk och respekt för varandra förbättras.
- Skolorna bör förbättra elevernas möjligheter till inflytande över undervisningen och verksamheten i stort.
- Skolorna bör i högre grad sätta fokus på de olika kunskapsformer som läroplanen beskriver.
- Skolornas rutiner bör förbättras så att elever som behöver studiehjälp på modersmål ges sådant stöd.
- Hagsätraskolan bör tydliggöra att engelska och svenska skall erbjudas som alternativ till spanska, franska och tyska.
- Rektorns och personalens kunskap om författningsbestämmelserna bör förbättras.

### Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolornas elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen och den nationella kursplanen.

#### Kunskaper

Inspektörerna bedömer att förskoleklassernas verksamhet utformas på ett sätt som ger eleverna förutsättningar att utvecklas på det sätt som anges i de nationella målen för skolformen.

Enligt skolans kvalitetsredovisning för år 2005 var resultaten i de nationella ämnesproven i årskurs 5 följande: I engelska nådde 86 procent av eleverna målen, i matematik 67 procent och i svenska 77 procent. Vid inspektionstillfället delgavs också inspektörerna resultaten för år 2006. Enligt skolans uppgifter har resultaten då förbättrats markant.

Av den officiella statistiken för Hagsätraskolan år 2005 framgår att andelen elever som saknar ett eller flera betyg i årskurs 9 var 36 procent, vilket är skolans sämsta siffra sedan år 2001. Resultatet för år 2006 har förbättrats till 29 procent. SALSA (Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser) beräknar förväntade betygsvärden utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund. Jämfört med de värden SALSA modellberäknar når dock skolan ett bättre resultat än förväntat. Vidare kan nämnas att andelen elever behöriga till nationella program på gymnasieskolan år 2005 var 82,7 procent, vilket var lägre än i riket och än i kommunen i övrigt (89,2 procent för bägge). 2006 var resultatet 92 procent, vilket var bättre än i kommunen och riket.

Vad gäller enskilda ämnen har Hagsätraskolan år 2005 sämst resultat i de samhälls- och naturorienterande ämnena samt musik. Resultaten var bäst i svenska, modersmål samt hem- och konsumentkunskap. Skillnaden i resultat mellan pojkar och flickor var stora i många ämnen.

I skolornas kvalitetsredovisning för år 2005 redovisas åtgärder för att förbättra resultaten. Enligt skolläningen och personal analyseras betygs- och provresultat kontinuerligt även ur ett könsperspektiv och åtgärder vidtas. Elever som riskerar att inte nå målen ges stöd. Inspektörerna bedömer att resultaten varierar i stor utsträckning och att de i vissa avseenden är bra och i andra inte.

Resultaten kan sammanfattningsvis bli bättre men det är positivt att de har förbättrats under år 2006. Skolorna gör också ett gott arbete i detta sammanhang.

Inspektörerna bedömer att skolorna har ett system för att på individuell nivå följa kunskapsutveckling för eleverna. Enligt skolläningen förväntas arbetslagen att signalera till studieledare och skolläning om resultaten i något ämne försämras på skolnivå. Lärarna instämmer i att resultaten följs på elevnivå men uppger att man inte analyserar ämnen på skolnivå. Inspektörerna bedömer att det är bra att resultaten följs på elevnivå men att den systematiska uppföljningen av resultaten på skolnivå i andra ämnen än ovan nämnda och i andra årskurser än 5, 8 och 9 bör förbättras inte minst med tanke på att eleverna har låga betyg i bl.a. naturorienterande ämnen och musik. I detta sammanhang bör även skillnader i resultat mellan pojkar och flickor och mellan svenska och utlandsfödda elever analyseras.

När det gäller elevernas kännedom om målen för utbildningen, i form av kurs- och läroplansmål, framgår av intervjuerna att elevernas kännedom om målen varierar, vilket också föräldrarna bekräftar. Eleverna uttrycker mycket skilda åsikter om vilka mål lärarna delger dem och i vilken form och omfattning det sker. Inspektörerna bedömer att elevernas kännedom om målen för utbildningen bör förbättras.

### **Normer och värden**

I skolornas gemensamma kvalitetsredovisning för år 2005 anges att förekomsten av mobbning minskat och att trivselen har ökat mellan år 2004 och 2005. Samtidigt anges att förekomsten av ”fula ord” ökat något i F-3 och att mobbningen ökat något framförallt i årskurs 4. Vidare uppges att 85 procent av eleverna i årskurs 4–9 trivs bra eller mycket bra i skolan. Trivselen har för fjärde året i rad förbättrats och upplevelsen att känna sig mobbad har minskat för fjärde året i rad. Åtgärder redovisas i kvalitetsredovisningen för att ytterligare förbättra elevernas trygghet och trivsel. Inspektörerna möter under inspektionen elever som säger sig trivas och vara trygga. De flesta elever visar varandra respekt och tar ansvar för varandras trivsel.

Samtliga intervjuade uppger att personalen vidtar åtgärder om kränkningar sker, även om en del yngre elever uppger att rastvakterna inte alltid ser allt. Eleverna är också mycket klara över vad som förväntas av dem och att man skall vara en god kamrat. Samtidigt som alla elever uppger att de är trygga, uppger många att bråk förekommer på rasterna och att ”fula ord” används. Bland framförallt de äldre eleverna förekommer också en del kränkande uttryck, vilket inspektörerna själva noterade.

Inspektörerna bedömer att det är mycket bra att eleverna upplever sig tryggare och trivs i högre grad än tidigare men att skolorna bör öka sina ansträngningar ytterligare för att elevernas språkbruk skall förbättras och deras respekt för varandra öka.

I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) uttrycks att de demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, skall omfatta alla elever, och att eleverna skall få ett reellt inflytande på utbildningens utformning.

Skolledning och lärare anser att eleverna har goda möjligheter till delaktighet i undervisningens planering. På skolan arbetar man med ämnesövergripande teman där eleverna enligt samtliga intervjuade ges stora möjligheter att påverka val av tema och innehåll. Vidare ger lärarna exempel på hur eleverna i alla årskurser ges möjlighet till inflytande över undervisningen. Inspektörerna uppfattar att skolorna arbetar mycket medvetet för att öka elevernas inflytande över undervisningen men att eleverna trots detta inte uppfattar att man har något nämnvärt inflytande över ovan nämnda teman. Inflytandet tycks vara mycket ämnes- och lärarberoende, vilket även lärarna kan instämma i trots att man diskuterar elevinflytande regelbundet. Flera elever upplever att de inte får bestämma något över undervisningen utöver val av tema.

På skolorna finns elevråd och i alla klasser hålls klassråd där eleverna ges möjlighet att föra fram sina åsikter kring verksamheten i stort. Även i detta fall bedömer inspektörerna att skolorna arbetar mycket medvetet för att ge eleverna inflytande via dessa råd. Eleverna uppfattar dock inte att de har särskilt stora möjligheter till inflytande över verksamheten genom råden. De uppger att de "nästan aldrig påverkar något annat än bollinköp" och att de får nej på de flesta av sina förslag.

Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över undervisningen och verksamheten i stort bör öka och framför allt att eleverna i större uträkning behöver göras medvetna om sina möjligheter till inflytande och delaktighet. För att eleverna skall ha möjlighet till ett reellt inflytande krävs att de känner till målen för utbildningen.

### Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

#### Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Skolorna har enligt inspektörernas bedömning ett tydligt fokus på att motverka kränkande behandling som bl.a. tar sig i uttryck i att man i klasserna diskuterar förhållningssätt och ordningsregler tillsammans med eleverna. Vidare har personalen gemensamt diskuterat hur man ska agera vid kränkningar och även sitt förhållningssätt gentemot elever.

Av inspektionen framgår också att personalen agerar om kränkningar uppstår och att kontakt tas med föräldrarna vid dessa tillfällen. Trots att skolan har ett aktivt arbete för att motverka kränkningar framkommer att en hel del bråk och "fula ord" förekommer. Detta bedömdes dock som ett förbättringsområde under föregående avsnitt. Skolorna har ett handlingsprogram mot kränkande

behandling och har påbörjat arbetet med en likabehandlingsplan och ett förslag till plan finns upprättad på skolan. Från den 1 april 2006 (se lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever - SFS 2006:67) skall alla förskolor, skolor och fritidshem utarbeta en likabehandlingsplan. Rektorn har besökt alla klasser och informerat om denna lag.

Skolorna inväntar stadsdelens klartecken på att ta planen i bruk. Inspektörerna bedömer att skolorna bedriver ett gott värdegrundsarbete även om det bör utvecklas ytterligare enligt tidigare resonemang.

Skolorna har aktivt arbetat för att minska oron på lektionerna och har också lyckats minska denna vilket bedöms som positivt. Vid inspektionstillfället var det oroligt på flera lektioner, framförallt på Hagsåtraskolan, även om det på många lektioner också rådde arbetsro. Av inspektionen framgår att eleverna har varit med och diskuterat vilka ordningsregler som skall gälla och mycket väl känner till dessa men att många elever ignorerar dem. Under föregående avsnitt bedömdes att skolorna bör förstärka sina ansträngningar för att elevernas språkbruk skall förbättras och deras respekt för varandra skall öka. I detta arbete bör man även tillsammans med eleverna föra diskussioner om varför överenskomna regler inte följs och öka sina ansträngningar för att få eleverna att ta ett större personligt ansvar för sina studier.

Eleverna inflytande bedömdes tidigare i rapporten kunna utvecklas så att eleverna känner större delaktighet. Samtliga intervjuade lärare uppger att de tar inflytandefrågorna på stort allvar och försöker ge eleverna inflytande. Av intervjuerna med elever och lärare framgår dock att personalen inte gemensamt med eleverna har diskuterat varför eleverna skall ha inflytande över undervisningen och över verksamheten. Således har eleverna liten insikt om värdet med inflytande och vad de demokratiska aspekterna innebär. Enligt inspektörerna kan detta vara en viktig faktor till varför eleverna inte upplever att de har inflytande på skolornas verksamhet.

Skolornas samverkan med föräldrarna bedöms på det stora hela fungera väl.

### **Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen**

Av intervjuerna med personalen och skolläningen framgår att varje arbetslag diskuterar läroplanen och de nationella kursplanerna och försöker utforma undervisningen med utgångspunkt i dessa. För alla ämnen finns skriftliga konkretiseringar av kursplanerna. Vidare finns ämnesnätverk på skolnivå, stadsdelsnivå och kommunnivå för att tolka och konkretisera kursplaner. Lärarna uppger även att man arbetar med att ge eleverna möjlighet till att pröva olika arbetssätt framförallt inom ramen för temaarbeten. När det gäller skolornas temaarbeten anges syftet med dessa och den ämnesövergripande undervisningen vara att man strävar efter att skapa en helhetssyn för eleven.

Klassrumsbesök och intervjuer visar att organiseringen av undervisningen ofta är flexibel och att eleverna ibland ges goda möjligheter att arbeta utifrån de olika kunskapsformer läroplanen beskriver, men motsatta exempel ges också.

Eleverna upplever också att undervisningen många gånger är ensidig och inte ger utrymme för att reflektera över vad man lärt sig. Av läroplanen framgår bl.a. att skolan skall sträva efter att varje elev lär sig lyssna, diskutera, argumentera och använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem.

Vidare att varje elev lär sig reflektera över erfarenheter och kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden. Inspektörerna bedömer att skolorna i högre grad bör sätta fokus på de olika kunskapsformer som läroplanen beskriver och applicera dessa i undervisningen. Därmed torde ännu större arbetsro och lust att lära uppstå.

### **Individanpassning och stöd**

Inspektörerna bedömer att skolorna på ett förtjänstfullt sätt arbetar med att få till stånd en enhetlig struktur på arbetet med elevstöd och hanteringen av åtgärdsprogram. Skolorna har tydliga och kända rutiner för detta och samarbetet mellan skolledning, arbetslag och skolans elevvårdsteam fungerar mycket väl. Av intervjuerna med samtliga grupper framgår att eleverna ges särskilt stöd på olika sätt i alla ämnen, inte bara i svenska, matematik och engelska.

Enligt uppgift från personalen kan en elev och dess vårdnadshavare tacka nej till studiehundledning på modersmålet och personalen uppger att detta också har inträffat även om det är ovanligt. Enligt skolförfattningarna skall en elev i behov av studiehundledning få det. Det innebär att det är skolan och inte föräldrarna som skall avgöra stödbehovet. Inspektörerna bedömer att skolornas rutiner bör förbättras så att alla elever i behov av studiehundledning också ges detta.

### **Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning**

Elevernas kunskapsutveckling dokumenteras bl.a. i s.k. kunskapsjournaler och individuella utvecklingsplaner. Elever och föräldrar uppger att de har god kännedom om elevernas kunskapsutveckling och att de är nöjda med utvecklingssamtalen. Inspektörerna bedömer att dokumentationen av elevernas kunskapsutveckling är god och att eleverna och deras vårdnadshavare har god kännedom om elevernas lärande.

Som framgått tidigare bedömer inspektörerna att skolorna har goda system för att följa upp och utvärdera enskilda elevers lärande. Inspektionen visar också att skolorna i mycket hög grad diskuterar bedömnings- och betygsfrågor i arbetslag, i skolövergripande ämnesnätverk, i stadsdels- och kommunnätverk.

Hagsätraskolans lokala betygsriterier i en del ämnen måste dock utvecklas i enlighet med de nationella kriterierna eftersom de inte alltid är förenliga med dessa, t.ex. krav på närvaro för ett visst betyg i idrott och hälsa. Skolan måste snarast åtgärda detta.

### **Kvalitetssäkring och förbättringsarbete**

I förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet föreskrivs att en skriftlig kvalitetsredovisning årligen skall upprättas som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Den skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts. För skolorna finns en kvalitetsredovisning för år 2005 som innehålls- ligt mycket väl följer de statliga kraven.

I redovisningen presenteras bl.a. vilka åtgärder som vidtagits för att förbättra resultaten kring normer och värden och kunskaper. Enligt inspektörernas bedömning visar dokumentation och intervjuer att skolorna har ett bra kvalitetsarbete som all personal deltar i och som också dokumenteras i kvalitetsredovisningen.

### **Ledning och intern kommunikation**

På Hagsätraskolan finns tre arbetslag för förskoleklass och årskurserna 1–5 och tre arbetslag för årskurs 6–9. På Ormkärrsskolan finns ett arbetslag för F–5.

Vidare finns ett för skolorna gemensamt arbetslag för fritidshemspersonalen. Varje arbetslag leds av en studieledare som ingår i en s.k. studieledargrupp. Skolornas ledningsgrupp består av bl.a. rektorn och två biträdande rektorer och har möten en gång i veckan. Skolledningen träffar studieledargruppen en gång i månaden.

Skolornas ledningsgrupp med rektorn i spetsen uppges av samtliga intervjuade vara väl förtrogen med den verksamhet den leder. Rektorn uppges vidare ta ansvar för den pedagogiska ledningen genom att bl.a. driva pedagogiska frågor och följa upp arbetet med dessa. Inspektörerna bedömer att rektorn är förtrogen med den verksamhet hon leder och att rektorn på ett mycket tydligt och bra sätt tar ansvar för den pedagogiska ledningen av verksamheten.

## **Bedömning av förutsättningarna**

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

### **Tillgång till utbildning och information om utbildning**

Tillgång till utbildning och information om denna bedöms som god men Hagsätraskolan bör tydliggöra att engelska och svenska kan erbjudas som språkval eftersom det råder oklarhet om detta bland personal, elever och föräldrar.

Modersmål erbjuds men det framkommer under inspektionen många synpunkter på kvalitén på undervisningen och många elever uppges också ha tackat nej med anledning av detta. Skolledningen har påpekat detta för kommunens "Språkcentrum" dit behov anmäls.

### **Personal**

Av den officiella statistiken för Hagsätraskolan år 2005 framgår att ca 81 procent av lärarna har pedagogisk utbildning. Andelen har ökat sedan år 2002 och är högre än i kommunen i övrigt. För Ormkärrsskolan var motsvarande siffra knappt 72 procent. Andelen har varierat sedan år 2002 och är lägre än kommunen i övrigt. Enligt rektorn stämmer inte dessa uppgifter och uppger att drygt 96 procent av lärarna i dagsläget har lärarutbildning (54,5/56,5 årsarbete).

Lärarna för de yngre eleverna undervisar inte alltid i de ämnen de har utbildning för. Skolorna har analyserat vad detta får för konsekvenser och kommer att arbeta för att förbättra detta, vilket inspektörerna bedömer som angeläget.

Personalen har bl.a. erhållit kompetensutveckling i matematik och arbetslagsarbete utifrån de behov som skolorna gemensamt har konstaterat. Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att de personella resurserna är goda och att skolorna har en tydlig strategi för personalens kompetensutveckling.

Som tidigare nämnts finns det föreställningar på skolorna om att elever och deras vårdnadshavare kan neka olika typer av stödinsatser som personalen bedömt behövas. Det gäller t.ex. placering i särskild undervisningsgrupp och studiehandledning på modersmålet.

Inspektörerna bedömer att kunskaperna hos rektorn och bland personalen om författningsbestämmelserna i dessa avseenden bör förbättras.

### **Materiella resurser**

De materiella resurserna bedöms som ändamålsenliga även om det finns vissa synpunkter från föräldrar och personal på utemiljön på Hagsätraskolan. Inspektörerna finner det anmärkningsvärt att sönderslagna rutor som skolledningen anmält trasiga inte byts ut.

|            |           |
|------------|-----------|
| Datum      | Ort       |
| 2007-06-20 | Stockholm |

Mats Peterson

Elisabeth Ritchey

Anna Färm-Rydin